

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247363

วช.
NRCT

รายงานการวิจัย

การศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและปัจจัยทางสังคม
ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย

Study of School Context and Social Factors concerned Philosophy
Sufficiency Economy, Moral and Thai Values

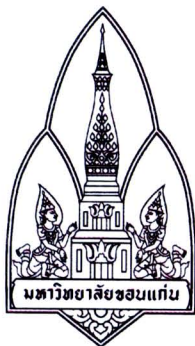
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรกิต วัดเข้าหลาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ
อาจารย์ ดร.จารุณี ชามาตย์
อาจารย์ ดร.อิสรา ก้านจักร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดใจ ศรีจามร

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป
จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552

600852349

247363

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

รายงานการวิจัย

การศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับ

เศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย

Study of School Context and Social Factors concerned Philosophy Sufficiency

Economy, Moral and Thai Values.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรกิต วัดเข้าหลาม

รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ

อาจารย์ ดร.จารุณี ชามาตย์

อาจารย์ ดร.อิสรา ก้านจักร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดใจ ศรีจามร

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

รายงานการวิจัย

การศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวกับ
เศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย

Study of School Context and Social Factors concerned Philosophy Sufficiency
Economy, Moral and Thai Values.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรกิต วัตเข้าหลาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ
อาจารย์ ดร.จารุณี ชามาศย์
อาจารย์ ดร.อิสรา ก้านจักร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดใจ ศรีจามร

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2554

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย สำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน” เป็นชุดโครงการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับสภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน สภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยตลอดจนสภาพบริบทเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย โดยอาศัยพื้นฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สังคมวัฒนธรรมและวิถีไทยและภูมิปัญญาไทย รายงานการวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการวิจัยฯ ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 6 โครงการ ได้แก่ โครงการวิจัยที่ 1: ศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย โครงการวิจัยที่ 2: ศึกษาและถอดภูมิปัญญาของชุมชนที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม ค่านิยมไทยในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน โครงการวิจัยที่ 3: การออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โครงการวิจัยที่ 4: การพัฒนาแนวคิดและแนวปฏิบัติของครูผู้สอนเกี่ยวกับวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โครงการวิจัยที่ 5: ผลของการเรียนด้วยวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนของผู้เรียน และโครงการวิจัยที่ 6: สังเคราะห์โมเดลต้นแบบของวัตกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทย สำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยนำผลการวิจัยและข้อค้นพบในแต่ละโครงการวิจัยย่อยมาเป็นพื้นฐานในการสังเคราะห์โมเดลนวัตกรรมเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการที่ร่วมศึกษาวิจัยและให้ความร่วมมือในการศึกษาบริบทของโรงเรียน ขอขอบคุณคณะครูและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทุกคนที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูล ให้ทำการสัมภาษณ์ รวมทั้งจัดหาเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียนให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษา คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความร่วมมืออันดีของโรงเรียนทุกแห่ง และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติและมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย ประเภททุนอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2552 และ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้ความสนับสนุนการศึกษาวิจัย ตลอดจนความร่วมมืออันดีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 และเขต 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับนักการศึกษา ครูผู้สอน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ชัยเจริญ

ผู้อำนวยการชุดโครงการวิจัยฯ

sumalee@kku.ac.th

วรภิต วัดเข้าหลาม สุมาลี ชัยเจริญ จารุณี ชามาตย์ อิศรา ก้านจักร และสุดใจ ศรีจามร. (2554). การศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย. รายงานการวิจัยโครงการวิจัยประเภททุนอุดหนุนทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บทคัดย่อ

247363

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพบริบทเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมไทย และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 คน จาก 10 โรงเรียน ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ สาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี ในระดับช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนละ 1-4 คน จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งหมด 30 คน และนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 10 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 811 คน ในระดับการศึกษาชั้น พื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 จังหวัด ขอนแก่น และเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 จังหวัดกาฬสินธุ์

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกเกี่ยวกับสภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน แบบบันทึก เกี่ยวกับสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น แบบสำรวจความคิดเห็นผู้บริหาร เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย แบบสำรวจความคิดเห็นครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย แบบสำรวจความคิดเห็นสำหรับผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย คณะผู้วิจัยได้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปตีความ ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดทำการสอนในระดับ อนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการดำเนินงานด้านวิชาการตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษา เช่น โครงการนิเทศการผลงานทางวิชาการโครงการ พัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละสาระ การเรียนรู้ มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ การสอนโดย ใช้กระบวนการกลุ่ม การทดลอง การสาธิตและทักษะศึกษา แต่ที่ใช้มากที่สุดคือ การสอนแบบ

247363

บรรยาย และยังไม่มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย

2. การศึกษาสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น พบว่า ชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน บางส่วนรับจ้าง ซึ่งแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของโรงเรียน การตั้งที่อยู่อาศัย อาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ และอยู่กันเป็นเครือญาติ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีการยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และมีความเชื่อในเรื่องภูตผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน

3. การศึกษาสภาพบริบทเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย พบว่า โครงการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย มีปรากฏในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนบ้างในบางส่วนแต่ยังไม่ครอบคลุมทุกประเด็น ครูผู้สอนมีความรู้เข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการสอนแบบบรรยาย และการจดจำสารสนเทศ กิจกรรมในการเรียนรู้จะเน้นที่การจดจำเนื้อหาตามหลักสูตรหรือแผนการจัดการเรียนรู้ แต่สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย ยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจน

Watkawham, Worakit; Chaijaroen, Sumalee; Samat, Charuni; Khanjug Issara; Seeja-morn, Sudjai. (2011). **Study of School Context and Social Factors concerned Philosophy Sufficiency Economy, Moral and Thai Values**. Faculty of Education, Khon Kean University.

ABSTRACT

247363

The purpose of this research was to examine school context and social factors related to Philosophy Sufficiency Economy, moral and Thai values. The target group consisted of 10 school directors and 30 teachers, teaching science learning substance, Social studies, religion and culture and Career and technology in grade 4-6 from 10 schools, and 4-6 grade students from 10 schools, total of 811 students in primary school level under The Office of Kalasin Educational Service Area 1, Khon Kaen Educational Service Area 1 and 4.

Survey research, collecting qualitative data was employed in this study. The research instruments were: 1) The recording form of general school context, 2) The recording form of social and culture school context, 3) The school directors' opinionnaire toward the instruction related to sufficiency economy, moral and thai values, 4) The teachers' opinionnaire toward the instruction related to Sufficiency Economy, moral and Thai values, 5) The learners' opinionnaire toward the instruction to Sufficiency Economy, moral and Thai values, and 6) The teachers' interview form. The quantitative and qualitative data were collected. Analytical description, interpretation and summarization was employed to analyze data. The results revealed that:

1) For the study of school context, found that almost of schools offered teaching from kindergarten level to lower secondary school level. They implemented academic work following annual action plan for supporting and promoting the educational management such as the project of academic performance exhibition, the development of student-centered teaching and learning process. The instructional methods used, particularly, in Science learning substance, Social studies, religion and culture and Career and technology such as, the inquiry approach, group process, experimentation, demonstration, and field trip. The widely used was lecture method. However, the

247363

instruction related to sufficiency economy, moral and thai values did not appear clearly in the actual classroom instruction.

2) For the study of social and cultural school context, founded that the community was agriculture. Almost of people were farmers and some were employees who were difference background which depend on each school contexts. The location of their living, each family, people lived together as relatives in a big family. Most of them are Buddhism. They follow the Buddha's teaching and also believe and worship the spirits and ghosts of their village.

3) The contextual study of the instruction related to sufficiency economy, moral and thai values, found that, there is no project of the instruction related to philosophy of sufficiency economy, moral and thai values in the school action plan before. The teachers' understanding concerning the instruction related to philosophy of Sufficiency Economy, moral and Thai values didn't complete and some of them have misconception about it. In addition their instructions were followed the curriculum and the lesson plans and also focus on lectures and rote learning. However, the instructional activities enhancing learner's knowledge construction and related to sufficiency economy, moral and thai values is not clearly.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
3. ขอบเขตของการวิจัย	2
4. นิยามศัพท์เฉพาะ	3
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	6
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	16
3. สังคมวัฒนธรรมวิถีไทย	39
4. คุณธรรมและค่านิยมสำหรับสังคมไทยที่พึงประสงค์	43
5. ภูมิปัญญาไทย	54
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	88
1. กลุ่มเป้าหมาย	88
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	89
3. รูปแบบการวิจัย	89
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการพัฒนา	89
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	92
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	94
1. สภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน	94
2. สภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย	133
3. สภาพบริบทเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรม และค่านิยมไทย	141
4. สรุปและอภิปรายผล	154
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	156
1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	156
2. วิธีการดำเนินการวิจัย	156
3. สรุปผลการวิจัย	162
4. ข้อเสนอแนะ	163
บรรณานุกรม	164
ประวัติคณะผู้วิจัย	173

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนภูมิปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	10
ภาพที่ 2.2 แนวคิดทฤษฎี Cognitive Constructivism	11
ภาพที่ 2.3 แนวคิดทฤษฎี Social constructivism	13
ภาพที่ 2.4 แนวคิดทฤษฎี Cognitive constructivism	18
ภาพที่ 2.5 แนวคิดทฤษฎี Social constructivism	20
ภาพที่ 2.6 กระบวนการเกิดและการสืบทอดภูมิปัญญา	55
ภาพที่ 2.7 ความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาไทย	56
ภาพที่ 4.1 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 1	97
ภาพที่ 4.2 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 2	102
ภาพที่ 4.3 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 3	106
ภาพที่ 4.4 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 4	110
ภาพที่ 4.5 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 5	114
ภาพที่ 4.6 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 6	118
ภาพที่ 4.7 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 7	121
ภาพที่ 4.8 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 8	125
ภาพที่ 4.9 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 9	128
ภาพที่ 4.10 แสดงสภาพบริบทในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนที่ 10	131